

**Folketingets Fødevareudvalg
Miljø- og Planlægningsudvalg og
Europaudvalg**

Christiansborg, den 6. maj 2004
EU-chefkonsulenten

Til

udvalgenes medlemmer og stedfortrædere

EU-regler for genetisk modificerede organismer

GMO'er, moratoriet og miljøgarantien

På fødevareministerrådsmødet den 26.-27. april 2004 drøftedes spørgsmålet om godkendelse af GMO-majs "Bt11". Efter afstemning i Rådet er resultatet - efter lang tids stilstand i godkendelse af GMO-produkter - at GMO-majs med stor sandsynlighed bliver endelig godkendt af Kommissionen i slutningen af maj eller begyndelsen af juni i år. Sagen er kulminationen på flere års diskussion i EU om godkendelse af GMO'er i naturen, foder og fødevarer.

Fødevareudvalget og Europaudvalget har anmodet om et **kort oversigtsnotat**, der angiver hovedtrækkene i de gældende EU-regler m.m. på GMO-området.

1. **Hvad er GMO?**

GMO står for *genetically modified organisms* eller på dansk genmodificerede organismer. Genteknologien er en teknik, som gør det muligt at ændre i dyrs og planters arveanlæg (DNA'et) på en måde, som ikke kan finde sted i naturen. Genteknologi indebærer kort fortalt, at et gen kan overføres fra en organisme til en anden.

Boks 1

Definitioner på væsentlige begreber

EU-retsakterne på GMO-området indeholder en række definitioner på væsentlige begreber såsom "organisme": "enhver biologisk enhed, der er i stand til at replikere eller overføre genetisk materiale".

"genetisk modificeret organisme (GMO)": en organisme, bortset fra mennesker, hvori det genetiske materiale er blevet ændret på en måde, der ikke forekommer naturligt ved formering og/eller naturlig rekombination.

"udsætning": enhver tilsigtet overførsel til miljøet af en GMO eller en kombination af GMO'er, for hvilken eller hvilke der ikke anvendes specifikke indeslutningsforanstaltninger for at begrænse GMO'ernes kontakt med og for at sikre et højt sikkerhedsniveau for befolkningen og miljøet

"markedsføring": stillen til rådighed for tredjemand mod betaling eller vederlagsfrit.

"miljørisikovurdering" = vurdering [...]af de risici for menneskers sundhed og miljøet, direkte såvel som indirekte, umiddelbare eller forsinkede, som udsætning eller markedsføring af GMO'er kan indebære.

2. De gældende EU-regler om GMO'er

I starten af 1990'erne fik EU de første fælles regler om GMO. Op gennem 90'erne er disse regler, der dels tilgodeser hensynet til miljøet, naturen og forbrugerne, dels hensynet til etableringen af et fælles indre marked, løbende blevet justeret og udvidet.

De væsentligste EU-retsakter på GMO-området er som følger:

Direktiv af 12. marts 2001 om **markedsføring** og **udsætning i miljøet** af GMO'er¹ (*erstatte det tidligere udsætningsdirektiv af 23. april 1990*²)

Forordning af 22. september 2003 om GMO'er i **foder og fødevarer**³ (*erstatte den kendte Novel Foods-forordning af 27. januar 1997 på GMO-området*)

Forordning af 22. september 2003 om **sporbarhed og mærkning** af GMO'er i foder og fødevarer⁴

Forordning af 15. juli 2003 om **grænseoverskridende overførsler** af GMO'er⁵ (*indeholder regler om eksport til 3. lande af GMO'er samt uforsætlig spredning af GMO over landegrænser*)

Direktiv af 23. april 1990 om **indesluttet anvendelse** af GMO'er⁶ (*der indeholder regler om GMO-forskning på laboratorier m.m.*)

EU-reglerne på GMO-området kan på denne baggrund lidt forenklet opdeles i 3 hovedkategorier:

1. Regler om **udsætning** i miljøet og **markedsføring** af GMO'er

2. Regler om GMO'er i **foder og fødevarer**.

3. Regler om **mærkning og sporing** af GMO'er

Reglerne om grænseoverskridende overførsler af GMO'er og indesluttet anvendelse af GMO'er behandles af pladsmæssige hensyn ikke i notatet.

1.2 Udsætning af GMO'er i miljøet og markedsføring af GMO'er

For så vidt angår udsætning af GMO'er i miljøet og markedsføring af GMO'er er det primære regelsæt på dette felt det såkaldte "udsætningsdirektiv"⁷, der trådte i kraft den 17. oktober 2002.

udsat eller markedsført i EU. Det kan for eksempel være genetisk modificeret majs eller tomater. Reglerne om udsætning omfatter således *såvel forsøgsudsætninger* typisk i forbindelse med forskning og udvikling af nye GMO-produkter, *som* den markedsføring, der sker af et produkt, når det er færdigudviklet. Direktivets regler er med andre ord rettet mod *dels* de virksomheder, der ønsker at lave forsøg med GMO'er, *dels* de virksomheder, der ønsker at markedsføre GMO'er.

Hvor forsøg/udsætning typisk vil dreje sig om udplantning på et begrænset areal, vil markedsføring i sagens natur indebære spredning på væsentligt større arealer.

Godkendelser til *udsætninger* meddeles *nationalt*, og her fastsættes typisk vilkår om en sikkerhedszone. Kommissionen holdes løbende orienteret om de nationale myndigheders afgørelser om udsætning af GMO'er.

I forhold til *markedsføring* af GMO'er fastlægger udsætningsdirektivet en *trinvis godkendelsesproces på EU-plan*, der for hver GMO indebærer en konkret vurdering af den pågældende GMO's farlighed for menneskers sundhed og miljøet. For hver ny GMO skal der således foretages en *miljøriskovurdering*, ligesom der opstilles regler for overvågningen af en GMO efter dennes udsætning i miljøet eller markedsføring.

BOKS 2

Godkendelsesproceduren for markedsføring af GMO'er

- 1) Der indgives anmeldelse til den kompetente nationale myndighed. Ansøgningen skal indeholde en fuldstændig risikovurdering af den pågældende GMO.
- 2) Ansøgning sendes straks videre til Kommissionen og de øvrige medlemslande. Den kompetente nationale myndighed udarbejder efterfølgende en *vurderingsrapport*, hvori den anbefaler en tilladelse eller et afslag. Vurderingsrapporten fremsendes til Kommissionen og de øvrige medlemslande.
- 3) Er der *ikke indvendinger* fra de øvrige medlemslande eller Kommissionen imod markedsføring kan den nationale myndighed give *tilladelse til markedsføring*. I kraft af reglerne om fri bevægelighed vil GMO'en herefter kunne markedsføres i hele EU.
- 4) Såfremt der *er indvendinger* mod markedsføring, skal der tages en beslutning på EU-niveau. Efter at have hørt det eller de relevante videnskabelige udvalg forelægger Kommissionen et forslag til afgørelse for et såkaldt forskriftsudvalg, hvori medlemslandene er repræsenteret ved udsendte embedsmænd.
- 5) Hvis forskriftsudvalget med kvalificeret flertal godkender Kommissionens forslag til afgørelse, er forslaget vedtaget. Var Kommissionen således positivt indstillet over for GMO'en, kan denne markedsføres.
- 6) Hvis forskriftsudvalget derimod *ikke godkender* Kommissionen forslag til afgørelse, går sagen videre til Rådet. Rådet kan herefter inden for en frist på tre måneder med kvalificeret flertal tilkendegive, at det er imod Kommissionens forslag om godkendelse af det konkrete GMO-produkt. Hvis Rådet ikke med kvalificeret flertal forkaster Kommissionen forslag, kan Kommissionen selv vedtage forslaget.
- 7) Godkendelsen vil normalt blive givet for op til *10 år* ad gangen.

Opnår ansøgeren en godkendelse efter ovenstående procedure, kan GMO-produktet

herefter markedsføres frit i hele EU.

Udsætningsdirektivet indeholder – på lige fod med andre indre markeds-direktiver - en *beskyttelsesklause*, der giver et medlemsland mulighed for *midlertidigt* at begrænse brug eller salg af en *konkret* GMO på medlemslandets område, såfremt ny

viden tilsiger dette. Kommissionen og de øvrige medlemslande skal i givet fald straks underrettes, og der skal så på ny træffes en beslutning om GMO'en efter den i boks 2 beskrevne godkendelsesprocedure.

1.3

GMO i fødevarer og foder

Forordningen *om genetisk modificerede fødevarer og foderstoffer*⁸, der fik fuld virkning 18. april 2004, har som overordnet målsætning at beskytte mennesker og dyrs sundhed ved at sikre, at fødevarer og foder, der består af eller indeholder GMO'er underkastes en *sikkerhedsvurdering* inden de pågældende produkter kan markedsføres i EU. Det kan være for eksempel være GMO-tomater eller tomatketchup lavet af GMO-tomater. Forordningen træder i stedet for den såkaldte "Novel Food"-forordning⁹ på GMO-området.

I forhold til *udsætningsdirektivet*, der indeholder de overordnede regler om udsætning og markedsføring af GMO'er samt i forhold til *forordningen om sporing og mærkning* jf. nedenfor, er forordningen et *særligt regelsæt*, der gælder for foder og fødevarer.

Med forordningen justeres de gældende regler for markedsføring og mærkning af GMO-fødevarer, og der indføres tilsvarende regler for GMO-foder.

Forordningen vedrører kun fødevarer og foder, der *indeholder* GMO'er eller rester heraf, hvorimod fødevarer og foder, der er fremstillet ved hjælp af GMO'er, men hvor der *ikke* er GMO'er i det endelige produkt, ikke er omfattet. Det afgørende kriterium er her, hvorvidt der i fødevaren eller i foderet findes materiale hidrørende fra det genetisk modificerede udgangsmateriale. Dermed er produkter fra dyr, der er blevet fodret med GMO-foder eller som har fået GMO-medicin, ikke omfattet af forordningens regler om godkendelse og mærkning. Æg fra en høne, der har spist GMO-foder, mælk fra en ko, der har fået GMO-medicin eller kød fra kvæg, der har spist GMO-foder er således ikke omfattet.

Godkendelsesproceduren for GMO-holdige fødevarer og foder svarer i store træk til godkendelsesproceduren for markedsføring af GMO'er (se boks 2 ovenfor). Hvor man i udsætningsdirektivet taler om en "*miljørisikovurdering*", taler man dog i

4

(Løbenr. 19492)

denne forordning om en "*sikkerhedsvurdering*".

Boks 3

Godkendelsesproceduren for GMO'er er "Kommissionsvenlig".

Selve afstemningsreglerne for de konkrete GMO-produkter må siges at være ret "Kommissionsvenlige", forstået på den måde, at hvis Kommissionen vil have sin godkendelse igennem, er det meget svært at ændre. Det skyldes de særlige regler for afstemning, der gælder i medfør af Kommissionens gennemførelsesbeføjelser. I selve forskriftsudvalget, der stemmer først, skal der ganske vist opnås kvalificeret flertal for forslaget - og det kan være svært for Kommissionen.

Men der er lagt et sikkerhedsnet ind, idet Kommissionen derefter kan tage sagen op i Rådet - og her skal der være kvalificeret flertal imod Kommissionen for forslaget falder. Det kan være vanskeligt for

Endvidere finder ”*én nøgle, én dør*”-princippet anvendelse. Det er således muligt med én og samme ansøgning at opnå dels tilladelse til markedsføring af et GMO-produkt, dels tilladelse til at anvende den pågældende GMO i fødevarer eller foder¹⁰.

Den Europæiske Fødevarerikkerhedsautoritet spiller en fremtrædende rolle i denne godkendelsesprocedure, idet ansøgninger indgivet til en national kompetent myndighed skal videresendes til Fødevarerikkerhedsautoriteten, der herefter underretter de øvrige medlemslande og Kommissionen. I kraft af ”*én nøgle, én dør*”-princippet kan Fødevarerikkerhedsautoriteten endvidere anmode den kompetente nationale myndighed om at foretage en miljørisikovurdering af et produkt, hvis det pågældende produkt ikke allerede er godkendt i henhold til udsætningsdirektivet.

Fødevarerikkerhedsautoriteten afgiver herefter en udtalelse om ansøgningen, der danner grundlag for Kommissionens videre behandling af sagen. Den videre behandling sker efter reglerne for Kommissionen gennemførelsesbeføjelser. Kommissionen er dog **ikke bundet** af Fødevarerikkerhedsautoritetens udtalelse, men skal blot ”*tage hensyn*” til denne. Kommissionen skal i givet fald begrunde uoverensstemmelser mellem Fødevarerikkerhedsautoritetens udtalelse og Kommissionens egen indstilling.

Ender sagsbehandlingen med en tilladelse, er denne gyldig i hele EU i **10 år** og indføres i et offentligt tilgængeligt **fællesskabsregister** over GMO-fødevarer og GMO-foder.

Med hensyn til **mærkningen af fødevarer og foder** indeholder forordningen regler om mærkning i forhold til den endelige forbruger/aftager. Det er hensynet til

5

(Løbenr. 19492)

forbrugerens eller landmandens muligheder for at foretage et ”informeret valg”, der varetages.

Kravet om mærkning bortfalder dog såfremt indholdet af det produkt, der indeholder, består af eller er fremstillet af GMO er mindre end **0,9 %**, og såfremt tilstedeværelsen af GMO-materialet er utilsigtet eller teknisk uundgåelig. Argumentet for en sådan tærskelværdi er i følge forordningen, at selv om fødevarer og fodervirksomheder søger at undgå at anvende GMO'er i deres produktion, kan der alligevel forekomme ubetydelige spor af disse i slutproduktet som følge af en utilsigtet og teknisk uundgåelig forekomst i forbindelse med formering, dyrkning, høst, transport og forarbejdning. Virksomheden skal i givet fald kunne dokumentere, at den har gjort hvad den kunne for at undgå GMO-rester i sit produkt.

Grænseværdien kan efterfølgende nedsættes ved en beslutning i et forskriftsudvalg såfremt eksempelvis ny videnskabelig viden tilsiger dette.

1.4

Sporbarhed og mærkning af GMO'er

Forordningen om *sporbarhed og mærkning af GMO'er* indeholder rammebestemmelser for sporbarhed i forbindelse med markedsføring af GMO'er, hvad enten der er tale om foder, fødevarer eller andre GMO-produkter.

Det ene hovedelement i forordningen om sporbarhed og mærkning af GMO'er i fødevarer, foder og andre produkter er et krav om *sporbarhed* af GMO'er. Dette indebærer, at virksomheder, der handler med GMO'er i en periode på **5 år**, skal registrere til og fra hvilke virksomheder GMO-produktet er leveret. Med andre ord skal være muligt at spore GMO i produkter i alle stadier af markedsføringen, fra produktionsleddet over distributionen til i sidste ende forbrugeren. I forhold til mærkningsreglerne i forordningen om GMO i fødevarer og foder, der jo er rettet mod det sidste led i produktionskæden (forbrugeren eller landmanden), er der her tale om et krav om mærkning for **alle led** i produktionskæden.

Det andet hovedelement i forordningen om sporing og mærkning af GMO'er i fødevarer, foder og andre produkter er fælles regler for, hvordan produkter skal **mærkes**, når de indeholder GMO'er. Formuleringen ”*Dette produkt indeholder genetisk modificerede organismer*” skal enten være skrevet direkte på det færdigpakke produkt eller fremgå af præsentation af produktet, såfremt der er tale om et produkt, der ikke sælges indpakket.

Reglerne om sporbarhed og mærkning gælder dog kun såfremt indholdet af GMO'er i det pågældende produkt overstiger en **fastsat grænseværdi**. Grænseværdien

6

(Løbenr. 19492)

- 6 -

fastsættes i anden EU-lovgivning.

Boks 4

Ekisterende GMO tilladelser i henhold til tidligere EU-regler og verserende ansøgninger

(Jævnfør notat fra Kommissionen af 28. januar 2004¹¹)

- **18 GMO'er** indtil videre blevet godkendt efter reglerne om **udsætning og markedsføring**. Produkttyperne går fra vacciner til majs- og soja-sorter. Der er bl.a. tale om tilladelser vedrørende dyrkning, import og forarbejdning. **22 ansøgninger** afventer behandling og eventuel godkendelse efter samme regelsæt.

- Efter reglerne om GMO i **fødevarer og foder** har **15 GMO'er** indtil videre opnået tilladelse. Der er også her tale om blandt andet majs- og soja-sorter. **9 ansøgninger** afventer behandling og eventuel godkendelse efter samme regelsæt

3.

”Moratorie-erklæringen” om GMO

Det såkaldte GMO-moratorium er (var) en politisk aftale mellem seks EU-lande (Danmark, Grækenland, Frankrig, Italien, Østrig og Luxembourg), som blev indgået i 1999¹² og justeret i 2001 i forbindelse med vedtagelsen af det nye udsætningsdirektiv. I moratoriet hedder det, at der er behov for strengere og mere gennemskuelige regler inden for risikovurdering, risikohåndtering, monitorering

samt sporing og mærkning af GMO. Det centrale og konkrete budskab i moratoriet er, at de underskrivende lande ikke vil være med til at lave nye godkendelser af GMO hverken til dyrkning eller markedsføring, før EU har vedtaget regler om sporing og mærkning af GMO.

En anden væsentlig del af moratoriet omhandler *miljøansvar*. Moratoriet *anbefaler* nemlig, at Kommissionen tager initiativ til lovgivning om GMO og miljøansvar.

Imidlertid er GMO'er, trods dansk pres i Rådet¹³, ikke omfattet af det nye direktiv om miljøansvar¹⁴, selvom det har været diskuteret undervejs i direktivets beslutningsproces.

I september 2003 vedtog Rådet og Europa-Parlamentet, som nævnt, en forordning om sporing og mærkning af GMO. EU har dog ikke umiddelbart herefter godkendt GMO'er, og derfor kunne man sige, at moratoriet fortsat eksisterede "de facto", i hvert fald indtil Fødevareministerrådets møde den 27. april 2004, hvor GMO-majsen BT 11 de facto blev godkendt af Rådet med Italiens stemme.

Blot skal det nævnes, at Rådets juridiske tjeneste har vurderet, at moratoriet *alene* er knyttet til vedtagelsen af regler om sporing og mærkning, idet moratoriets del om miljøansvar alene er en *anmodning* (til Kommissionen). Samme holdning er gældende *i den danske regering*. I et notat fra Justitsministeriet den 14. juli 2003 hedder det: "Moratoriet er... ikke knyttet til vedtagelsen af regler om miljøansvar, og

7

(Løbenr. 19492)

- 7 -

et krav om opretholdelse af moratoriet under henvisning til manglende regler om miljøansvar vil derfor reelt være et krav om etablering af et nyt moratorium".

Boks 5

Faktaboks: Case om Bt11-majs

Syngenta, som dengang hed Novartis, indgav den 11. februar 1999 en ansøgning i henhold til artikel 4 i Novel Foods forordningen til de hollandske myndigheder om tilladelse til at markedsføre sukkermajs af genetisk modificeret Bt11-majs som et nyt levnedsmiddel eller en nylevnedsmiddelingrediens.

De hollandske myndigheder vurderede, at Bt11-majsen er lige så sikker som en konventionel sukkermajs, men da andre EU-lande fremsatte begrundede indsigelser mod markedsføring af produktet, var der behov for en beslutning på EU-niveau. Den 17. april 2002 vurderede Den Videnskabelige Komité for Levnedsmidler, at Bt11-sukkermajs er lige så sikker som konventionelle typer sukkermajs. Det var herefter op til forskriftskomiteéen under Kommissionen – Den Stående Komité for Fødevarekæden og Dyresundhed – at give den endelige godkendelse. Det kunne dog ikke lade sig gøre på mødet den 8. december 2003, idet der ikke, som det er påkrævet, kunne samles et kvalificeret flertal for godkendelsen. Grækenland, Frankrig, Luxembourg, Østrig, Portugal og Danmark var imod Kommissionens forslag om godkendelse. Belgien, Tyskland og Italien stemte ikke, mens resten stemte for.

Den 28. januar 2004 oversendte Kommissionen beslutningsforslaget om godkendelse af Bt11-majsen til Rådet. Eftersom Rådet har tre måneder til at reagere, behandlede Rådet Kommissionens forslag om godkendelse af Bt11-majsen på rådsmødet den 26.-27. april 2004.

Resultatet blev, at Det forenede Kongerige, Italien, Nederlandene, Sverige, Irland og Finland stemte for godkendelsen (i alt 35 stemmer). Frankrig, Portugal, Grækenland, Østrig, Luxembourg og Danmark stemte imod (i alt 29 stemmer) og Tyskland, Spanien og Belgien afstod fra at stemme (i alt 25 stemmer). I forhold til

afstemningen i forskriftskomiteén havde Spanien ændret sin holdning fra at stemme for til at undlade at stemme. Italien derimod gik fra at undlade at stemme til at stemme for.

Dermed var der *ikke et kvalificeret flertal imod godkendelsen*, og det er derfor nu op til Kommissionen at give den endelige godkendelse – formentlig, ifølge kommissær Byrne, i slutningen af maj eller begyndelse af juni 2004. Det skal dog tilføjes, at Kommissionen i en såkaldt ”Aerosol-erklæring” har tilkendegivet, at den i forbindelse med en fornyet behandling af forslag til gennemførelsesforanstaltninger inden for særligt følsomme områder søger at finde en afbalanceret løsning for at undgå at gå imod en eventuel fremherskende holdning i Rådet.

Et flertal af Folketingets partier traf den 27. maj 2003 en beslutning¹⁵ om at opretholde GMO-moratoriet med en præcisering vedr. miljøansvar og erstatning. Beslutningsforslaget, som blev stillet af Keld Albrechtsen og Line Barfod fra Enhedslisten, blev vedtaget med 55 stemmer (S, DF, SF og EL) mod 51 (V, KF, RV og KRF). Folketingsbeslutningen har følgende ordlyd:

”Folketinget opfordrer regeringen til at sikre opretholdelsen af det nuværende GMO-moratorium i EU, indtil Europa-Kommissionen har fremsat eller gennemført forslag om ændring af miljøansvarsreglerne, så disse omfatter erstatning og ansvar fra GMO-produktion.”

8

(Løbenr. 19492)

- 8 -

Et flertal i Folketinget mener altså, at moratoriet skal opretholdes, indtil Kommissionen har fremsat eller gennemført regler om erstatning og miljøansvar, der også omfatter GMO. Der er p.t. uenighed mellem regeringen og Folketingets flertal om de praktiske og juridiske konsekvenser af denne beslutning.

4. Lovforslag om sameksistens

Fødevareministeren fremsatte den 19. februar 2002 et lovforslag (L169) lov om dyrkning, håndtering mv. af genetisk modificerede afgrøder i erhvervsøjemed – kaldet sameksistensloven. Det primære mål med loven er at undgå – eller mindske mest muligt - spredning af GMO'er (pollen og frø) til konventionelle og økologiske afgrøder.

Lovforslaget medfører, at fødevareministeren bemyndiges til at stille krav til godkendelse af dyrkning af genetisk modificerede afgrøder. Det gælder f.eks. krav om, at en landmand, som vil dyrke genetisk modificerede afgrøder, skal igennem et obligatorisk uddannelsesforløb i sameksistens mellem genetisk modificerede, konventionelle og økologiske afgrøder.

Landmanden skal også overholde regler om f.eks. dyrkningsafstande mellem genetisk modificerede afgrøder og ikke-genetisk modificerede afgrøder. De konkrete afstande vil afhænge af den konkrete afgrøde, idet der er stor forskel på, hvor meget de enkelte afgrødetyper spredes.

Dyrkeren af genetisk modificerede afgrøder pålægges også ifølge lovforslaget at

skulle orientere nabolandmændene og myndighederne om en påtænkt dyrkning. Disse oplysninger har myndighederne mulighed for at kontrollere rigtigheden af i form af oplysninger fra producenterne af de genetisk modificerede frø. Frøproducenterne skal oplyse om, hvem der har købt genetisk modificerede frø.

Lovforslaget lægger endvidere op til, at staten kan udbetale kompensation til en landmand, hvis hans marker, som følger af sameksistensen, bliver forurenet af gensplejsede afgrøder og dermed lider et tab. Det kræver dog, at skadeslidte ikke selv kan anlægge en erstatningssag mod skadevolder.

1. behandling af lovforslaget skete den 12. marts 2004.

5. GMO'er & miljøgarantien

Da EU's medlemslande i sin tid i 1986 blev enige om, at fælles regler vedrørende

9

(Løbenr. 19492)

- 9 -

det indre marked skulle kunne vedtages med *kvalificeret flertal*, indførte man samtidig – blandt andet som en indrømmelse til Danmark – den såkaldte ”*miljøgaranti*”. Miljøgarantien giver på visse betingelser et medlemsland mulighed for enten at *opretholde* eller *indføre nye* regler med et højere beskyttelsesniveau end de fælles EU-regler.

Det er dog en betingelse for anvendelse af miljøgarantien, at det kan godtgøres over for Kommissionen, at de nationale regler er begrundet i visse særlige behov såsom miljøbeskyttelse eller beskyttelse af arbejdsmiljøet.

Adgangen til at *indføre* et højere beskyttelsesniveau er endvidere *mere begrænset* end adgangen til at *opretholde* et allerede bestående nationalt beskyttelsesniveau på tidspunktet for vedtagelsen af en harmoniseringsforanstaltning.

Behovet for at *indføre* et højere beskyttelsesniveau skal således være baseret på *nyt videnskabeligt belæg* og skyldes et problem, der er *specifikt* for den pågældende medlemsstat.

I forhold til GMO'er har senest Østrig påberåbt sig miljøgarantien i forbindelse med *indførelsen* af et *generelt* forbud mod GMO'er i en bestemt region af Østrig. Østrigs argument har blandt andet været, at et generelt forbud er nødvendigt for at undgå problemer ved sameksistens og krydsbestøvning mellem GMO'er og almindelige afgrøder.

Kommissionen har imidlertid ikke kunnet godkende det østrigske forbud og de østrigske argumenter, hvorfor Østrig nu har bragt sagen videre til EF-domstolen.

Det fremgår af et notat fra Miljøministeriet af 12. marts 2004¹⁶, at regeringens Juridiske Specialudvalg har vurderet, at Østrig ikke i tilstrækkeligt omfang har

dokumenteret et potentielt og *generelt* problem med GMO'er, der kan berettige til et *generelt* forbud. Regeringen støtter derfor Kommissionens position.

Sagen om Østrigs brug af miljøgarantien gav anledning til et samråd med Miljøministeren i Miljø- og Planlægningsudvalget den 24. marts 2004.

Miljøministeren tilkendegav her¹⁷, at selvom om miljøgarantien ikke kan bruges af Østrig til et *generelt* forbud mod GMO'er i en østrigsk region, så følger det dog af udsætningsdirektivets regler, at der ikke kan gives tilladelse til udsætning af en konkret GMO, hvis den pågældende konkrete GMO er til skade for miljø eller sundhed.

10

(Løbenr. 19492)

- 10

Enkelte politiske partier i Folketinget støtter Østrigs brug af miljø-garantien.

Sagen verserer som sagt for EF-domstolen.

6. WTO og GMO

GMO-sagen har ikke kun interesse i Danmark og EU. Den 13. maj 2003 anmodede USA sammen med Canada og Argentina om WTO-konsultationer om EU's "GMO-moratorium". Amerikanerne er utilfredse med, at en række af deres produkter indeholdende GMO ikke har kunnet blive godkendt i EU, og det mener de er i strid med reglerne i WTO.

Anmodningen om konsultationerne er ifølge Justitsministeriet ikke så omfangsrig, som det kunne have været tilfældet. Konsultationerne koncentrerer sig om det europæiske "de facto moratorium" samt om nationale import- og markedsføringsforbud i EU.

WTO-konsultationer, hvor de stridende parter forsøger at tale sig til rette, evt. med WTO som mægler, er det første skridt hen imod et egentligt WTO-sagsanlæg.

Hvis parterne ikke kan blive enige i konsultationer, kan man ifølge WTO-regler i tvistbilæggelsesager efter 60 dage anmode om at få nedsat et panel, som skal granske og ultimativt dømme i sagen. Panelet består normalt af tre eksperter. Denne mulighed har USA (og Canada og Argentina) i GMO'sagen benyttet sig af, idet de fortsat mener, at GMO-moratoriet er i strid med WTO's regler. Pr. primo april er det dog ikke lykkedes parterne at blive enige om sammensætningen af panelet. Kan parterne ikke blive enige, nedsættes panelet af WTOs generalsekretær.

En sag i WTO's tvistbilæggelsesorgan normalt tager op til 1 år. Herefter er der mulighed for at appellere, hvilket normalt bliver behandlet inden for tre måneder.

Med venlig hilsen

Christian Dubois og Thomas Sarup

- 11

- ¹ Direktiv 2001/18/EF
- ² Direktiv 90/220
- ³ Forordning 1829/2003
- ⁴ Forordning 1830/2003
- ⁵ Forordning 1946/2003
- ⁶ Direktiv 90/219
- ⁷ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/18/EF af 12. marts 2001 om udsætning i miljøet af genetisk modificerede organismer og om ophævelse af Rådets direktiv 90/220/EØF.
- ⁸ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1829/2003 af 22. september 2003 om genetisk modificerede fødevarer og foderstoffer
- ⁹ Rådets forordning 258/97 af 27. januar 1997 om nye levnedsmidler og nye levnedsmiddelingredienser.
- ¹⁰ Samme rapport, s23
- ¹¹ MEMO/04/17 af 28. januar 2004 – ”State of play on GMO authorisations under EU-law”
- ¹² Østrig var ikke med i den første aftale fra 1999.
- ¹³ Dansk erklæring til Rådets fælles holdning (rådsdokument 11548/03 ADD 1 REV 1 af 10. september 2003). Af erklæringen fremgår det, at ”Danmark har arbejdet for en bedre regulering i miljøansvarsdirektivet af GMO'er...”.
- ¹⁴ Det blev opnået enighed om forslaget til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om miljøansvar for så vidt angår forebyggelse og afhjælpning af miljøskader i forligsproceduren den 23. februar 2004. Enigheden skal nu bekræftes af Europa-Parlamentet (absolut flertal af afgivne stemmer) og Rådet (afstemningsprocedure med kvalificeret flertal), for at direktivet er vedtaget.
- ¹⁵ Folketingsbeslutning B6
- ¹⁶ Europaudvalget alm. del 621 af 12. marts 2004
- ¹⁷ Jf. MPU alm. del. bilag 738

